

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Богосян М.В. – старший викладач

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

У статті розглянуто питання організації бухгалтерського обліку на промислових підприємствах. Запропоновано розрахунок інтегрального показника, що характеризує організацію бухгалтерського обліку на досліджуваних підприємствах. Окреслені проблеми та шляхи поліпшення стану організація обліку.

Ключові слова: підприємство, організація бухгалтерського обліку, інтегральний показник.

Актуальність теми дослідження. Бухгалтерський облік є складною системою – сукупністю елементів методу обліку, пов'язаних між собою та об'єднаних в єдине ціле, які надають інформацію про стан і рух активів, капіталу і зобов'язань, про характер і результати господарювання в єдиному грошовому вимірнику [2, с. 6].

Ефективне функціонування будь-якої системи, в тому числі і системи бухгалтерського обліку, забезпечують наступні складові [3]: 1) кадрова складова; 2) матеріальне забезпечення; 3) інформаційна складова; 4) організаційна складова.

При цьому організація забезпечує найбільш оптимальне поєднання перших трьох складових, що і забезпечує ефективне функціонування системи. Не зменшуючи значення перших трьох складових, слід зазначити, що саме організація забезпечує переважну частку успіху.

У сучасних умовах господарювання одним із способів, спрямованих на вдосконалення управління підприємством є раціональна організація бухгалтерського обліку, яка дозволяє удосконалювати документування господарських операцій і документообіг, обробку інформаційних даних, у бухгалтерському обліку, ефективно використовувати робочий час облікових працівників, здійснювати точний, своєчасний і дієвий облік при найменших витратах сил і коштів на його ведення, забезпечує узгоджену ритмічну працю на всіх етапах облікового процесу.

Недоліки в організації бухгалтерського обліку зумовлюють затримку в поданні звітної інформації, помітно знижують її якість. Наявність великих розривів у часі між моментом отримання бухгалтерської інформації і моментом її використання перешкоджає підвищенню ефективності діяльності суб'єктів господарювання.

Таким чином, раціональна організація бухгалтерського обліку має істотне значення для задоволення потреб управлінського персоналу в

інформації, яка є підставою для пошуку шляхів підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання, забезпечує збереження майна власника та точне визначення результатів діяльності, а тому потребує постійної уваги для її подальшого вдосконалення на діючих підприємствах України.

Постановка завдання. Питання організації бухгалтерського обліку досліджували відомі економісти Р. Антоні, Р.Я. Вейцман, П. Гарньє з позиції застосування наукових організаційних принципів для організації функціонування бухгалтерських апаратів, Ф. Беста, Ж.Б. Дюмарше розглядали системний підхід до бухгалтерського обліку, Д. Сортер - інформаційний підхід до бухгалтерського обліку, І.Ф. Шер приділяв увагу загальним принципам організації обліку. Найбільш чітко в цьому плані висловлюються професори В.Ф. Палій та Я.В. Соколов, які організацію обліку визначають як таку його побудову, при якій облік ефективно виконує свої функції. Я. Даниленко, П.А. Костюк включають до поняття організації складання планів роботи бухгалтерії. І це цілком слушно, адже будь-яка діяльність повинна починатись з постановки цілей та шляхів їх досягнення. Найбільш правильним з практичної точки зору є дефініція доц. О.Д. Шмігеля, який використовує поняття системи, визначаючи організацію бухгалтерського обліку. Проте, питання організації обліку на аграрних підприємствах з метою вдосконалення та підвищення рівня організованості цілісної системи бухгалтерського обліку спрямоване на задоволення інформаційних потреб користувачів облікової інформації потребують подальшого дослідження відповідно до нових соціально-економічних відносин і процесу реформування бухгалтерського обліку за міжнародними і національними стандартами, що відбуваються в Україні. Все це визначає актуальність проведеного дослідження та його загальноекономічне значення.

Метою даної статті є оцінка організації бухгалтерського обліку на аграрних підприємствах за допомогою інтегрального показника, а також виявлення напрямів вдосконалення наявних недоліків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Організація бухгалтерського обліку - це сукупність дій зі створення цілісної системи бухгалтерського обліку, підтримки та підвищення рівня її організованості, функціонування якої спрямоване на забезпечення інформаційних потреб користувачів облікової інформації, включаючи вибір форм організації та формування матеріального та інформаційного забезпечення облікового процесу. Організацію бухгалтерського обліку можна визначити також як науково обгрунтовану сукупність умов, згідно з якими найбільш економічно і раціонально здійснюється збір, обробка та зберігання бухгалтерської інформації, з метою оперативного контролю за ефективним використанням майна підприємства та надання користувачам неупередженої інформації для прийняття управлінських рішень [3].

Виступаючи, перш за все в якості методичної бази, організація бухгалтерського обліку забезпечує отримання, відображення і застосування

знань про принципи, форми і способи побудови процесу бухгалтерського обліку, отримання інформації, про господарську діяльність підприємства.

Бухгалтерський облік організується, перш за все, для отримання користувачами в будь-який момент часу інформації необхідної деталізації. Тому організовуючи бухгалтерський облік, необхідно пам'ятати, що він повинен існувати не заради самого себе, а заради задоволення інформаційних потреб користувачів.

Ефективність організації бухгалтерського обліку проявляється у своєчасності формування інформації про фінансово-майновий стан суб'єкта господарювання, її достовірності та доступності для зацікавлених користувачів [1].

Формування системи бухгалтерського обліку та здійснення його процесу в умовах конкретного суб'єкта господарювання забезпечують відповідні складові організації бухгалтерського обліку (табл. 1).

Таблиця 1

Складові організації бухгалтерського обліку

Складові	Характеристика
Організація праці бухгалтера, його правовий статус	Вибір форми організації бухгалтерського обліку; нормування чисельності облікових працівників; розробка положення про бухгалтерську службу, посадових інструкцій; розподіл обов'язків між обліковими працівниками; організація праці і робочих місць бухгалтерів; порядок прийому-передачі справ при звільненні бухгалтера
Техніка ведення бухгалтерського обліку	Вибір форми ведення бухгалтерського обліку; встановлення або розробка первинних документів, які будуть використовуватися підприємством; розробка форм внутрішньої звітності; визначення порядку захисту облікової інформації; складання графіка документообігу, робочого плану рахунків
Організація внутрішньогосподарського контролю в частині бухгалтерського обліку	Визначення повноважень облікових працівників щодо здійснення бухгалтерського контролю, визначення порядку проведення інвентаризації, ліміту залишку готівки в касі
Методичне забезпечення бухгалтерського обліку	Формування методики ведення бухгалтерського обліку окремих його об'єктів, виходячи з альтернативи, передбаченої чинним законодавством

Джерело: [3].

Формування ринкової економіки, наявність різних форм власності, розширення міжнародних економічних зв'язків українських підприємств є основою для впровадження в організацію бухгалтерського обліку облікової політики, яку підприємство визначає самостійно.

Облікова політика - це сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності, тобто це вибір самим підприємством певних і конкретних методик, форми і техніки ведення бухгалтерського обліку, виходячи з діючих нормативних актів і особливостей діяльності підприємства.

Але розробка способів і процедур відображення тих чи інших операцій в обліку залежить як від держави, так і господарюючого суб'єкта. Отже, особливості формування облікової політики треба розглядати на двох рівнях:

макрорівні, як вплив зовнішнього середовища на функціонування підприємства щодо методології бухгалтерського обліку, та мікрорівні – тобто бізнес-середовище самого підприємства. Стосовно останнього, слід зазначити, що вона включає обліковий інструментарій, який охоплює всі способи і процедури обліку, завдяки якому можливе поєднання вимог держави і власних потреб підприємства щодо ведення обліку.

Аналогічну думку висловлює Бутинець Ф.Ф. Він зазначає, що офіційна система не встановлює спосіб ведення бухгалтерського обліку з конкретного питання, і при формуванні облікової політики підприємство самостійно розробляє відповідний спосіб на підставі діючих положень. Тому облікова політика може формуватися на двох рівнях: макрорівень – політика державних органів щодо розвитку обліку в Україні, мікрорівень – політика конкретного підприємства з метою забезпечення надійності фінансової звітності [4].

Наказ про облікову політику є одним з перших документів, які використовуються податковою інспекцією, аудиторськими фірмами та іншими контролюючими службами при перевірці діяльності підприємства. Організація бухгалтерського обліку включає елементи, представлені в таблиці 2.

Таблиця 2

**Виконання елементів організації бухгалтерського обліку
в аграрних підприємствах АПК**

Показник	ВАТ «Широке»	ЗАТ «Дружба народів Нова»	ПрАТ «Птахофабрика Южная»
Положення про бухгалтерську службу	Відсутній, замість нього розроблено Наказ про організацію бухобліку	Відсутній, замість нього розроблено Наказ про організацію бухобліку	Не розроблено
Положення про головного бухгалтера	Не розроблено		
Графік (схема) документообігу	Розроблено та затверджено	Розроблено та затверджено	Не розроблено
Посадові інструкції	Розроблені та затверджені	Розроблені та затверджені	Не розроблено
Наказ про облікову політику	Розроблені та затверджені	Розроблені та затверджені	Не розроблено
Робочий план рахунків	Розроблені та затверджені	Розроблені та затверджені	Не розроблено
Організаційне, правове, методологічне забезпечення бухгалтерської служби	Хороше	Хороше	Задовільне
Технічне забезпечення обліку	Облік автоматизований		
Наукова організація праці	Планування роботи бухгалтерів не здійснюється		
Проходження курсів підвищення кваліфікації	Проводиться один раз на п'ять років		

Джерело: складено автором

На підставі даних таблиці 2 можна зробити висновок, що не на усіх аналізованих підприємствах виконані елементи організації бухгалтерського обліку.

Так, на аналізованих підприємствах не розроблено положення про бухгалтерську службу, в ЗАТ «Дружба народів Нова», ВАТ «Широке» замість нього розроблено Наказ про організацію бухгалтерського обліку. Положення про головного бухгалтера не розроблено ні на одному з досліджуваних підприємств. Наказ про облікову політику розроблений і затверджений на всіх підприємствах, крім ПрАТ «Птахофабрика Южна». Графік документообігу розроблений і затверджений на всіх підприємствах, крім «ПрАТ Птахофабрика Южна». Посадові інструкції бухгалтерів складаються не всіма аналізованими підприємствами. Бухгалтерський облік на даних підприємствах здійснюється бухгалтеріями, які є самостійними структурними підрозділами і очолюються головними бухгалтерами. Аналізовані підприємства не повністю забезпечені типовими бланками первинних документів і реєстрів обліку. Для ведення бухгалтерського обліку на досліджуваних підприємствах застосовується автоматизована форма ведення бухгалтерського обліку.

Рознесення в реєстри аналітичного обліку і оборотну відомість програми «1С: Бухгалтерія» здійснюють на підставі первинних документів, що фіксують факт здійснення господарських операцій. Відповідальність за своєчасне і якісне складання документів, передачу їх у встановлені строки для рознесення в оборотну відомість, за достовірність даних, наведених у реєстрах бухгалтерського обліку, несуть директор та головний бухгалтер підприємства.

Відзначимо, що основними недоліками організації бухгалтерського обліку на підприємствах, що аналізуються є:

- 1) Наказ про облікову політику розроблений, але не відображає деталізації обліку за окремими ділянками роботи;
- 2) На окремих підприємствах відсутній графік документообігу (ПрАТ «Птахофабрика Южна»), що уповільнює процес передачі документів;
- 3) Посадові інструкції бухгалтерів або відсутні взагалі, або повністю не відображають всіх обов'язків бухгалтерів.

На підставі даних таблиці 2 складемо рейтингову оцінку кожного з досліджуваних підприємств і порахуємо інтегральний показник, що характеризує рівень організації бухгалтерського обліку даних господарюючих суб'єктів. Введемо наступні оцінки: 0 балів - елемент відсутній взагалі, 0,5 бала - елемент присутній, але має низький рівень; 1 бал - елемент присутній, його якість висока. Інтегральний показник будемо розраховувати як пряму суму кількісних оцінок елементів організації бухгалтерського обліку по формулі:

$$I = \sum e_j,$$

де e_j - кількісна оцінка елементів організації бухгалтерського обліку.

Таким чином, наочно видно, що недоліки організації бухгалтерського обліку, мають місце на всіх підприємствах, що аналізуються. Проте ВАТ

«Широке» та ЗАТ «Дружба народів Нова» отримали 7 балів з 10 можливих, а ПрАТ «Птахофабрика Южна» має найнижчий рівень інтегрального показника $I = 3$.

Висновки. З розвитком ринкової економіки формуються внутрішньогосподарські та зовнішні зв'язки підприємства, зростають потоки економічної та іншої інформації, яка має бути ефективно оброблена та перетворена в інформацію, корисну для обґрунтування та ухвалення рішень оперативного, тактичного, стратегічного порядку. Переважну частину інформації, особливо для ухвалення оперативних і тактичних рішень, надає система бухгалтерського обліку.

Так, одним з напрямів поліпшення ситуації на досліджуваних підприємствах може бути робота з обліковими кадрами. Основою вдосконалення бухгалтерського обліку є підвищення рівня економічних знань та ділової кваліфікації працівників обліку, оскільки в сучасних умовах правильно і раціонально організувати облікові роботи у господарстві можуть тільки ті спеціалісти, котрі знають як методологію й техніку обліку, так і економіку виробництва.

Список використаних джерел:

1. Бутинець Ф.Ф. Організація бухгалтерського обліку. / Ф.Ф. Бутинець, О.В. Олійник, М.М. Шигун, С.М. Шулепова – Житомир: ПП «Рута», 2005. – 576 с.
2. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник для студентів спеціальності «облік і аудит» вищих навчальних закладів./ За редакцією проф. Ф.Ф. Бутинця. – 5-те вид., доп. і перепоб. – Житомир: ПП «Рута», 2003.- 726с.
3. Лень В. С. Бухгалтерський облік в галузях економіки / В. С. Лень, В. В. Гливенко : Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 556 с.
4. Організація бухгалтерського обліку// За ред. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП „Рута”, 2002. – 592 с.

Богосян М.В. Организация учета в аграрных предприятиях: проблемы и пути их преодоления

В статье рассмотрены вопросы организации бухгалтерского учета на предприятиях. Предложен расчет интегрального показателя, характеризующего организацию бухгалтерского учета на исследуемых предприятиях. Обозначенные проблемы и пути улучшения состояния учета.

Ключевые слова: предприятие, организация бухгалтерского учета, интегральный показатель.

Bogosyan M.V. Organization of accounting in agricultural enterprises: problems and possible solutions

The items of organization of accounting in enterprises are discussed in article. Integral index is calculated for these companies. Ways to improve the situation are proposed.

Keywords: enterprise, the organization of accounting, integral index.